

Pölyttäjä- ja maisemakasvit monimuotoisuutta ja satoa turvaamassa

Monimuotoisuudesta on hyötyä viljelylle

Monimuotoisuuden hyötyjä:

1. Runsas luontainen pölyttäjäkirjo varmentaa hyönteispölytteisten lajien sadontuottoa.
2. Kasvintuholaisten luontaisten vihollisten kantojen tukeminen luo puskuria tuholaisia vastaan.
3. Biologinen typensidonta vähentää typpilannoituksen tarvetta.
4. Syväjuuriset kasvilajit muokkaavat maata.

Monimuotoisuutta lisäämään

Viljely-ympäristössä kukkivia kasvilajeja löytyy etenkin pientareilta, niityiltä, nurmilta, viherkesannoilta ja pihapiireistä.

Peltolohkolle kukkivia kasvilajeja voi lisätä viljely- tai maisemakasveina, monimuotoisuuskaistoina tai alueina, viherlannoitus-, maanpeite- tai kerääjäkasveina. Pölyttäjähyönteis-, maisema-, peltolintu-, riista- ja niittykasviseokset voivat saada myös peltotukia.

Pölyttäjät ja luontaiset viholliset tarvitsevat ravintoa koko kesän. Kukkivia kasveja seoksiin on hyvä valita niin, että kukintarytmi, kukintojen väri ja rakenne vaihtelee.

HYÖTY-hankkeen demokaistat Lepaalla

Kaistoilla käytetyt seokset:

- 1 auringonkukka 7 kg/ha
tattari 40 kg/ha
valkolupiini 120 kg/ha
- 2 härkäpapu 100 kg/ha
ruiskaunokki 7 kg/ha
veriapila 7 kg/ha
- 3 hunajakukka 10 kg/ha
härkäpapu 100 kg/ha
rehuvirna 30 kg/ha
- 4 hunajakukka 10 kg/ha
härkäpapu 100 kg/ha
kehäkukka 6 kg/ha
ruiskaunokki 7 kg/ha
tattari 40 kg/ha
veriapila 7 kg/ha

HYÖTY-hankkeen demoja toteutetaan kesällä 2025 Lepaan lisäksi Piikkiössä, Mikkeliissä ja Eurassa. Tavoitteena on testata ja demonstroida erilaisten monilajisten kukkaseosten käyttöä ja niiden hyötyjä vihannestuotannossa.

Hunajakukka on hyvä mesikasvi, joka kukkii pitkään ja houkuttaa monia pölyttäjähyönteisiä.

Ruiskaunokilla vierailevat usein kukkakärpäset. Joidenkin kukkakärpäslajien toukat ovat kirvapetoja.

Tattarilla on avoimet kukat, joista mesi on helposti saatavilla.

Seos 1: Auringonkukka + tattari + valkolupiini

Kolmen lajin seos tukee hyötyhyönteisiä etenkin keski- ja loppukesällä. Seoksen kasvilajeilla on mielenkiintoisia erityisominaisuuksia.

Auringonkukka

Auringonkukka (*Helianthus annuus*) on asterikasveihin (Asteraceae) kuuluva öljykasvi, joka kukkii loppukesästä.

Auringonkukka on näyttävä maisemakasvi. Sillä vierailevat mielellään muun muassa kimalaiset mettä ja siitepölyä hakemassa.

Tattari

Tattari eli viljatatar (*Fagopyrum esculentum*) kuuluu tatarkasveihin (Polygonaceae) ja sitä on tutkittu paljon hyötyhyönteisiä tukevana kasvilajina. Tattarin mesi on hyvin saatavilla hyönteisille ja etenkin kukkakärpäsiä näkee usein tattarin kukilla. Sen kukinta-aika, tyypillisimmin heinä-elokuussa, on pitkä.

Hallanarka tattari kylvetään myöhään ja se viihtyy matalassa lannoitustasossa. Se pystyy juuristoeritteillään parantamaan vaikealiukoisten ravinteiden vapautumista maasta. Tattari on luontaisesti gluteeniton.

Valkolupiini

Hernekasveihin (Fabaceae) kuuluva valkolupiini (*Lupinus albus*) tuottaa papuja, jotka soveltuvat sekä rehuksi että ihmisravinnoksi. Sitä käytetään myös viherlannoitukseen.

Valkolupiinilla on pitkä kasvuaika. Se muodostaa vahvan paalujuuren ja parantaa siten maan kasvukuntoa. Valkolupiini kasvaa myös happamassa maassa.

Muiden hernekasvien tavoin valkolupiini on typpiomavarainen, koska se kykenee sitomaan ilmakehässä olevaa typpeä juurissa olevien typensitojabakteerien avulla.

Seos 2: Härkäpapu + ruiskaunokki + veriapila

Kolmen lajin seos on räätälöity tukemaan etenkin kaalikasvien tuholaisten hallintaa. Härkäpapu on nopeakasvuinen ja tukee kukintojen ulkopuolisella medellä loispistiäisiä. Ruiskaunokki ja veriapila houkuttavat kaalikirvan luontaisia vihollisia kuten kukkakärpäsiä.

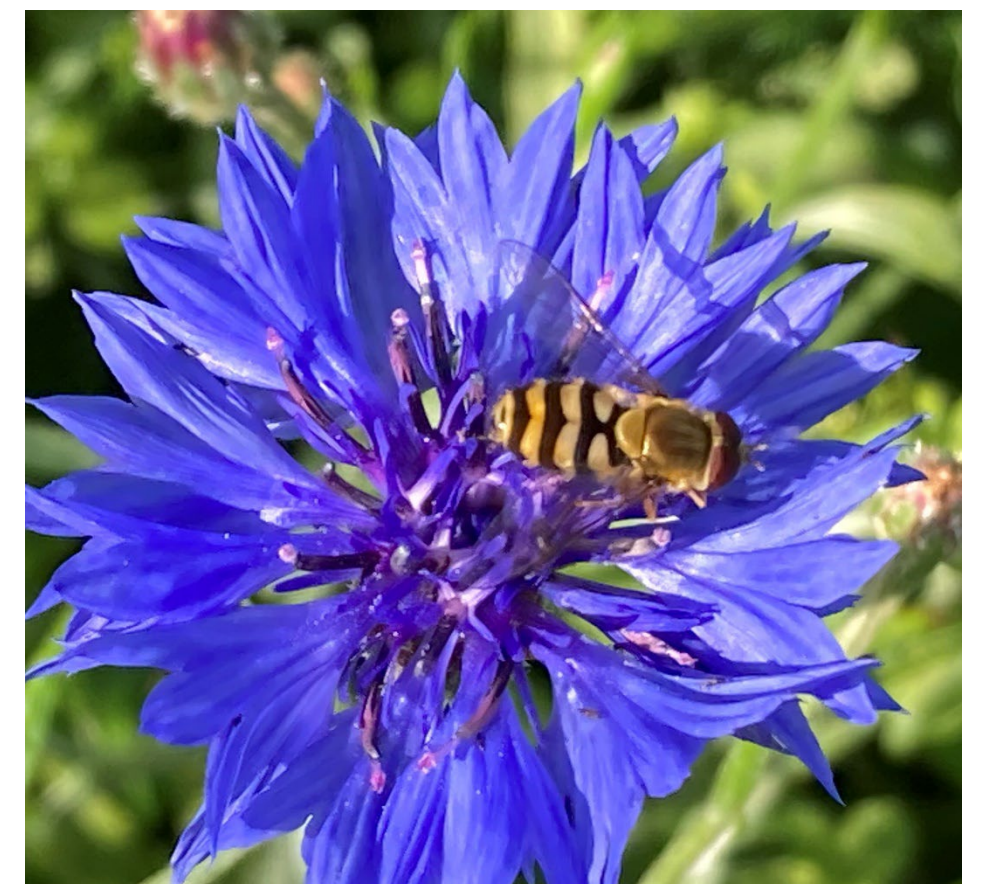
Härkäpapu

Hernekasveihin (Fabaceae) kuuluva härkäpapu (*Vicia faba*) on yksi maailman vanhimmista viljelykasveista. Härkäpapu on yksivuotinen palkovilja, josta voidaan korjata sekä palkoja että siemensatoa. Härkäpapu tuottaa myös kukintojen ulkopuolista mettä läpi kasvukauden. Siitä hyötyvät tuholaisten luontaiset viholliset kuten loispistiäiset.

Ruiskaunokki

Ruiskaunokki (*Centaurea cyanus*) on asterikasveihin kuuluva niittykasvi. Se kukkii pitkään ja houkuttaa monia hyönteisiä.

Veriapila

Veriapila (*Trifolium incarnatum*) on hernekasveihin kuuluva yksivuotinen palkokasvi, joka kukkii jo kylvövuonna. Veriapila on matalakasvuinen ja tuottaa hyvin mettä. Kukinta-aika on pitkä jatkuen usein syksyn halloihin saakka.

Seos 3: Hunajakukka + härkäpapu + rehuvirna

Kolmen lajin seos on nopeakasvuinen ja peittävä.

Seos soveltuu tukemaan monia hyötyhyönteisiä ja myös viherlannoitukseen.

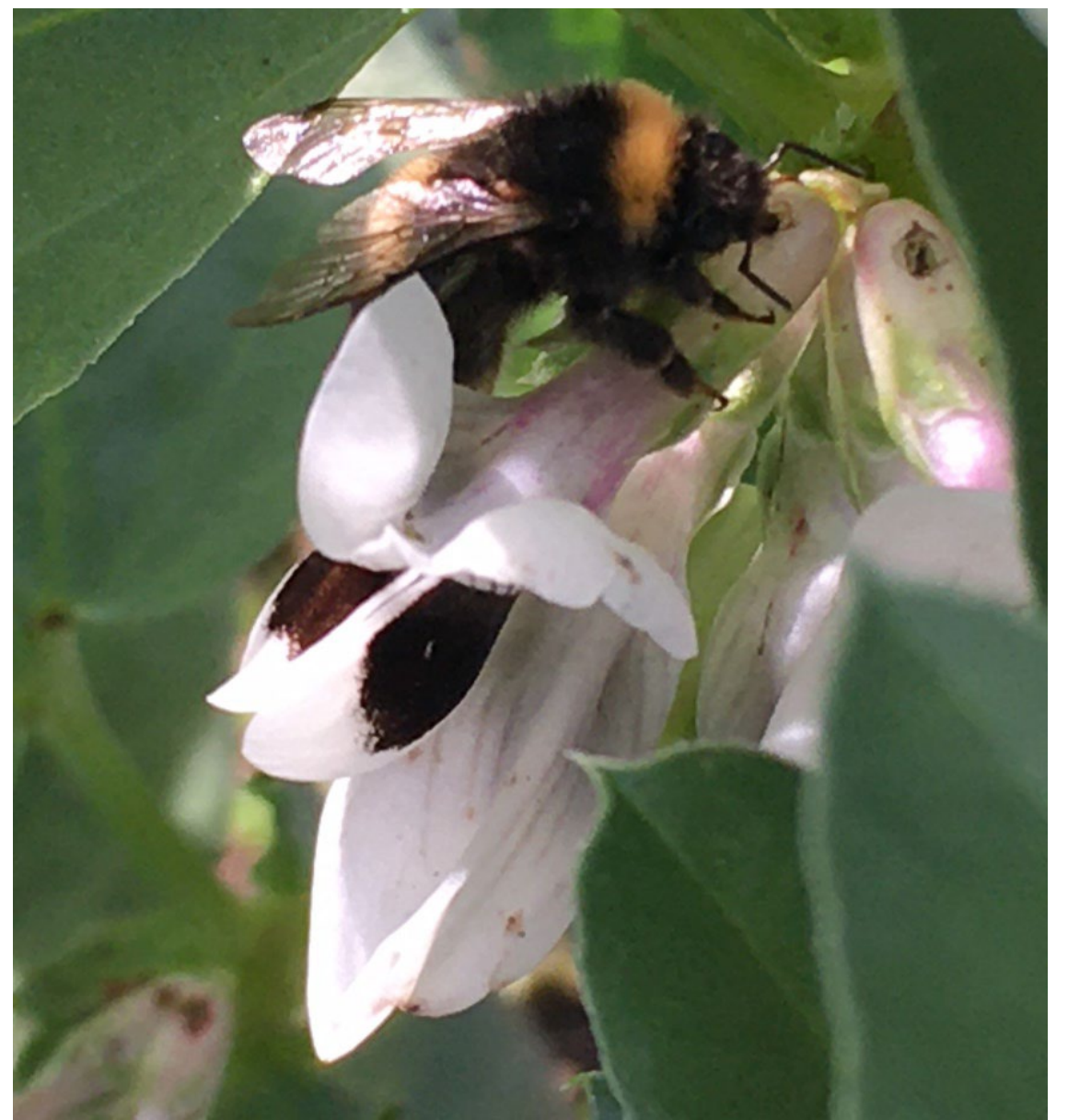
Hunajakukka

Hunajakukka (*Phacelia tanacetifolia*) on yleisesti käytetty maisemakasvi. Se tuottaa paljon mettä ja kukkii pitkään. Hunajakukka houkuttelee monia hyönteisiä kuten mesipistiäisiä.

Härkäpapu

Härkäpapu tuottaa kukintojen ulkopuolista mettä ja on siten hyödyksi monille hyönteisille. Härkäpavun kukan muoto on sellainen, että lyhytkieliset mehiläiset ja kimalaiset eivät yletä meteen. Kimalaiset purevat reiän kukan takaosaan ja imevät meden reiästä.

Rehuvirna

Rehuvirna (*Vicia sativa*) kuuluu härkäpavun tavoin hernekasveihin. Se sopii hyvin seoksiin koska sen juuristo on vaatimaton ja kasvuun lähtö melko hidas. Rehuvirna tuottaa suurehkon maanpäällisen kasvuston ja on siten hyvä viherlannoituskasvi. Myös useat virnat tuottavat kukintojen ulkopuolista mettä.

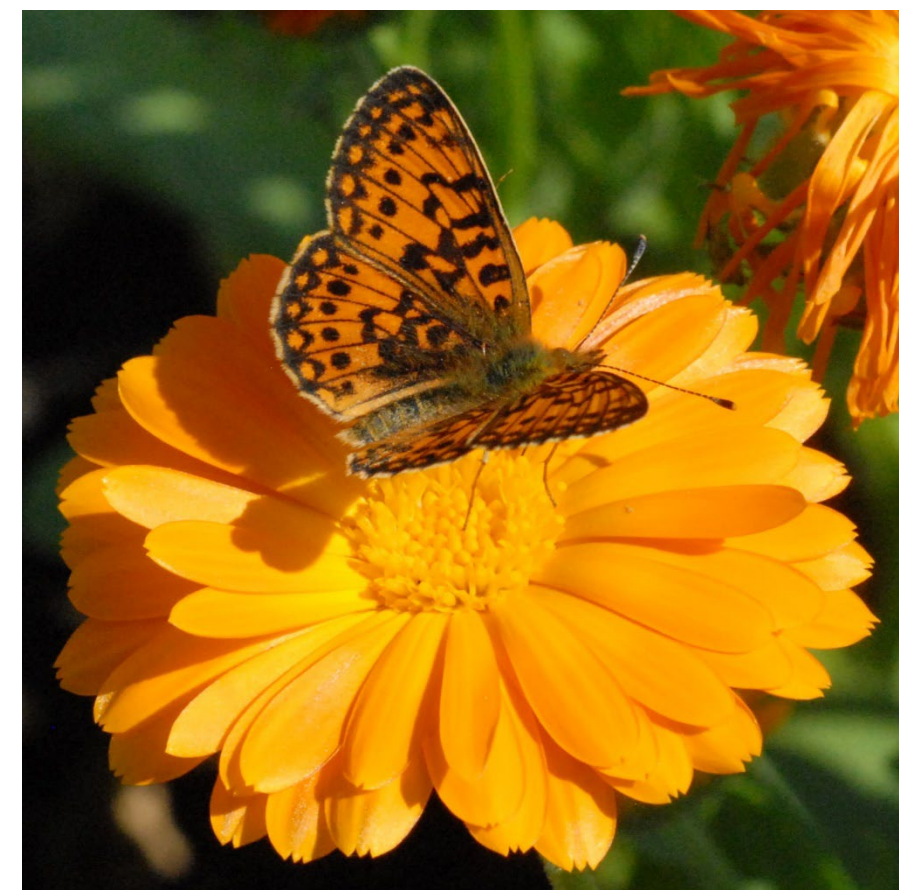

Seos 4: Hunajakukka + härkäpapu + kehäkukka + ruiskaunokki + tattari + veriapila

Kuusilajisessa seoksessa yhdistyvät usean eri kasvilajin ominaisuudet. Monilajisen seoksen etuja ovat peittävyys, täydentävyys ja korvaavuus. Vaihtelevissa kasvuoloissa seos pärjää paremmin kilpailussa rikkakasveja vastaan.

Kehäkukka

Kehäkukka kukkii keskikesästä syksyyn. Se houkuttelee pölyttäjiä mm. kukkakärpäsiä ja mehiläisiä. Kehäkukkaa on tutkittu seosviljelykasvina karkottamaan tuholaisia vihanneskasveilta.

Monihyötyisyyttä seoksilla

Kasvupaikan olosuhteet ja rikkakasvitilanne vaikuttavat seoksen valintaan. Nopeakasvuiset ja peittävät kasvilajit ovat tarpeen rikkakasveja hillitessä. Syvä- ja vahvajuuriset kasvilajit ja typensitojakasvit soveltuvat sekä maanparannukseen että viherlannoitukseen.

Hyötyhyönteislajistoa tukeviin seoksiin on hyvä valita mukaan monipuolisesti kukkivia kasveja, joiden kukintarytmi, kukintojen väri ja rakenne sekä meden ja siitepölyn tuotto vaihtelee.

Lisää monilajisuutta ja monimuotoisuutta tukevia elinympäristöjä

Viljely-ympäristössä pölyttäjähönteis-, maisema-, peltolintu-, riista- ja niittykasviseokset voivat saada myös peltotukia.

Kaupunkiympäristöissä, kotipihoilla ja puutarhoissa monimuotoiset luontaiset ja viljeltyt kasvilajit, pensaat, puut ja muut maisemaelementit ovat tärkeitä elinympäristöjä hyötyhyönteisille.

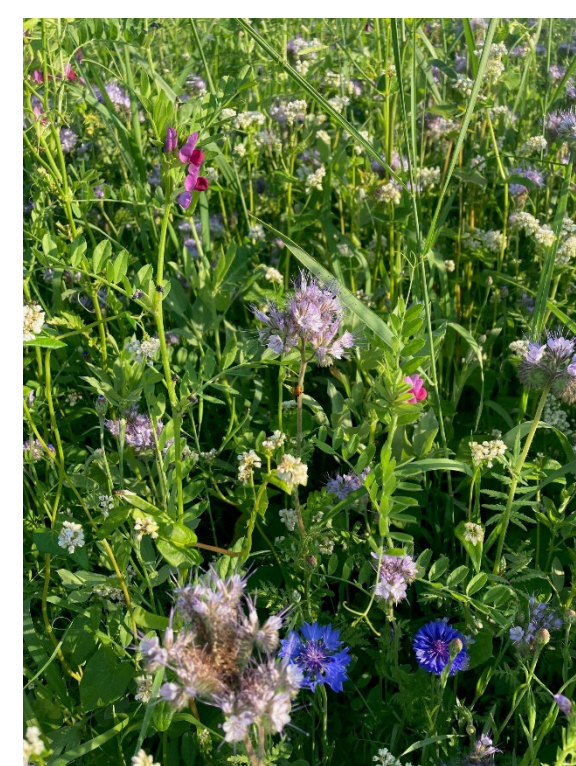
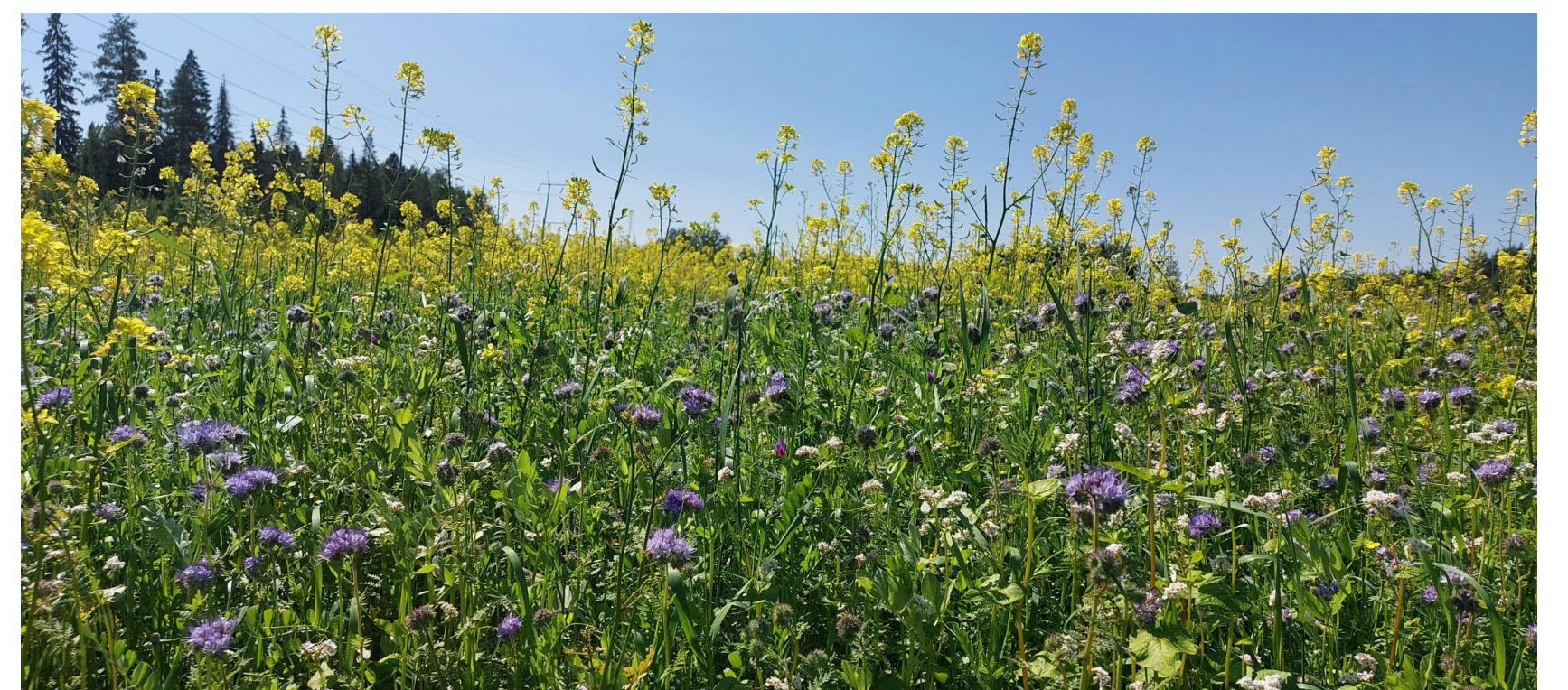
Demot Mikkelissä ja Eurassa

Peittävyyttä rikkakasveja vastaan ja kukintaa koko kesäksi yhdeksänlaisella seoksella

Mikkelissä luomupellolla kesällä 2025 kylvetty demokaista sisältää yhdeksää eri kasvilajia. Tällä pyritään varmentamaan peittävä kasvusto ja koko kesän kestävä kukinta. Demo kylvettiin 27.5.2025. Kaista sijoittuu öljykasvilohkon reunaan hietamaalle. Demo toteutetaan yhteistyössä ARVO-hankkeen kanssa.

Kasvilajiseos Mikkelin demossa:

- auringonkukka 4 kg/ha
- hunajakukka 10 kg/ha
- härkäpapu 100 kg/ha
- kehäkukka 6 kg/ha
- rehuvirna 30 kg/ha
- ruiskaunokki 7 kg/ha
- tattari 40 kg/ha
- valkosinappi 5 kg/ha
- veriapila 7 kg/ha

Mikkelin lohko 24.6., 17.7. ja 24.7.2025.
Kuvat: Sari Himanen.

Monivuotisella monimuotoisuuspellolla monihyötyisyyttä

Euraan kesällä 2025 kylvetty monivuotinen monimuotoisuuspello yhdistää maanparannuksen, viherlannoituksen ja hyötyhyönteisten tukemisen. Pello kylvettiin 3.6.2025. Lohkon maalaji on hietamoreeni.

Kasvilajiseos Euran demossa:

- auringonkukka 4 kg/ha
- hunajakukka 7 kg/ha
- kumina 15 kg/ha
- tattari 30 kg/ha
- ruiskaunokki 2 kg/ha
- ahdekaunokki 0,3 g/ha
- ruisvirna 30 kg/ha

Euran lohko 22.7.2025. Kuva: Anne Nissinen.

*Esitteen kirjoittajat: Sari Himanen,
Anne Nissinen ja Aava Asikainen,
Luonnonvarakeskus 2025*